

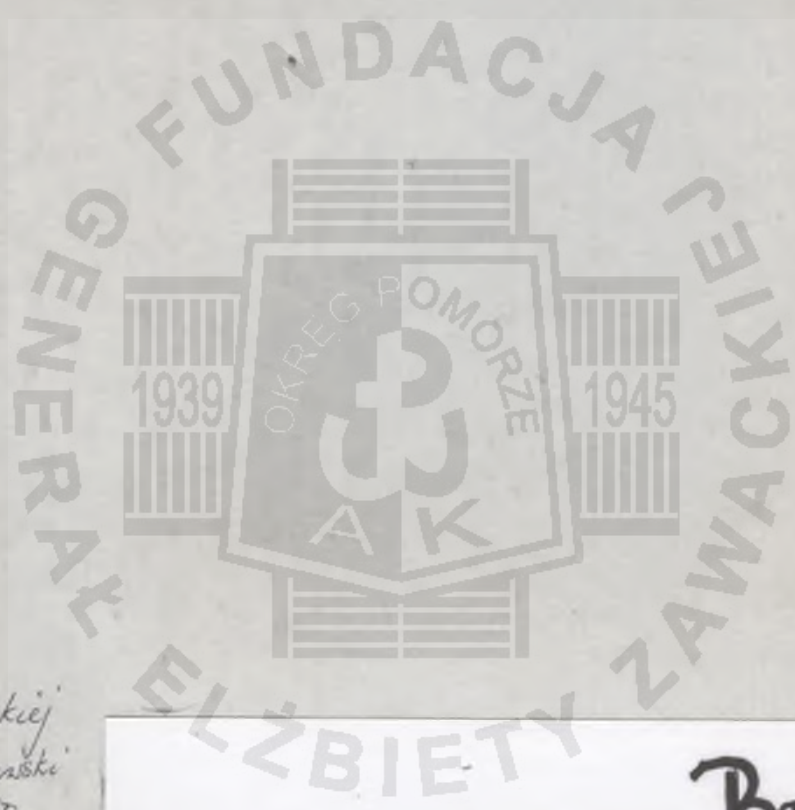
opr. 17.X.1993r.

MGr

FUNDACJA GENERAL ELŻBIETY ZAWACKIEJ
Al. Wolności 111, Toruń, 87-100, woj. kujawsko-pomorski
87-100 Toruń, ul. Wolności 111, tel. 00-556 65 22 186
e-mail: ak@wp.pl, www.zawacka.pl
NIP 956 16 25 127, REGON 870532736
KRS 0000041892
Nr r-ku 82 1090 1506 0000 0000 5002 0244

poprzedni nr k: 332

ix.04.93

brat M. Spodniemskiej
dr med. Daranowski
zam. Bystrzyca Kł.

Syn:
Adam Spodniewski

52-212 Wrocław

Brodnica
AK

†† Spodniewska Maria
z d. Daranowska
"v. Waśniewska
ps. "Bystra", "Palma", "Teresa"

YK: 332/332₁ Pom.

SPIS ZAWARTOŚCI
TECZKI

Spodniewska Maria.....

Y: K: 332/332 Pom.....

Brodnice AK.....

I./1. Relacja k. 1 s. 1

I./2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące relatora —

I./3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące relatora —

II. Materiały uzupełniające relację k. 15 s. 1-15

III./1. Materiały dotyczące rodziny relatora —

III./2. Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III./3. Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III./4. Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 —

III./5. Inne ... —

IV. Korespondencja —

1) z rodziną k. Spodniewskiej k. 1 s. 1

V. Nazwiskowe karty informacyjne k. 30

VI. Fotografie dwie ilonografii

11. Relaja-Spodniewska Maria

o działalności konspiracyjnej
Marii Spodniewskiej spisane przez
Elżbietę Zawacką, skp. oryg., brak
daty

k. 1 s. 1

332 Pam

††
1972?
Kornel

Spodnievska Maria z d. Baranovskis
i vata Kvasniewska Nosniczka

ps Teresa nr. 1912 r
Farma, Bostwa

Żona malarza, miała dwie dnie (nr. 1932, 1935?)
mieszkała w cieniu skupacji w Dobrym, ul. Kas-
imierski 16?

w domu, w którym mieszkali Zofijewscy, Wroblewscy
dnie przywrócić w "Hatoch" Zofijewscy

stała się j. niemieckim, była sprytna, b. obrotna,
załatwiała na pracę Kump. (jak sama nie z
Kump. przyjeżdżała do
107 16)

W Kump od 1941 r

przebiegła funkcyj Kurijski Giepe Stalau (I KO)

miała kontakt z Grosssem
była matką dla Chylinowicz
Kursiwa na ps. "Wierstawa"

Adresar BKZ, SKZ nr 416/1E-18 X 43

pp Helga
w domu
z Gostanin
VII 44?

była u niej
arentowana w związku z mężem X 1944⁴³? w tym
kieruj przypadkowo; do Fordam, potem Potulica
po ogólni wyjechała za mężem ze malarzem z Jurovostawo
(jakiś poster zaima z 200 z "Hinteram" Grotkowskim)

Stemianki

Tajza
właścicielka
Luzynka
Smyńska
Zofijewska
Helga Jankowa

II. Materiały uzupełniające relikw: Spodniewska
Maria:

1. Notatki biograficzne o Marii Spodniewskiej bez nazwiska autora (trzy), mpsy k. 1 s. 1
2. Biogram Marii Spodniewskiej, [w:] Miroslaw Krajewski, Stow. biograficzny ziemi dobrzyńskiej (do 1945r.), Lipno 1992, s. 333, kserokop. k. 1 s. 2
3. Kserokopia zaproszenia na uroczystość odsłonięcia tablicy pamiątkowej d. 12.06.2004r. k. 1 s. 3
4. Kserokopia zdj. tablicy pamiątkowej ufundowanej przez Kolinę Wroblewską zam. Basiewicz ps. "Hela" znajdującej się w muzeum kaplicy omentarnej przy ul. Sokotowski w Golubiu-Dobryniu wraz z komentarzem Janusza Jagodzińskiego, stronie Kola Polskiego Tow. Historycznego w Golubiu-Dobryniu. k. 2 s. 4-5
5. art. Marii Starosty, Inzerwane milczenie, "Nowości" nr 137 (10354) z 14.06.2004r., kserokop. k. 1 s. 6
6. art. Maria Spodniewska, [w:] Oni tu kiedyś żyli..., pod red. Marii Starosty i Adama Katuskiego, Tomii 2007, s. 172-178, kserokop. k. 7 s. 7-13
7. Biogram - Spodniewska Maria, [w:] Stow. biograficzny konspiracji pomorskiej 1939-1945, pod red. Skerskiej E., Tomii 2004, z. 6, s. 156, kserokop. k. 2 s. 14-15

1
++ 9 Teresa, Palma, Bystra Maria Spodniewska z d. Baramowska II voto Kwaśniewska
ur. 1912 r. ... ; żona nauczyciela, matka 2 dzieci małych; Dobrzyń

od pracy konsp. od 1941 r.

Kurierska szefa sztabu K.O. Chylińskiego i Grossa; na płk. brzoza; do Mława
matka dla oficerów sztabu

areszt. 27 1944 r.
pdm. BKZ, SKZ

Wasińska

Remiński

Spodniewska Maria "Teresa", "Bystra" / 1912 - 1972 / - 1962
MG

Ur. w Brodnicy w rodzinie rzeźnika Deranowskiego, z zawodu nauczycielka

zamężna za nauczyciela Tadeusza Spodniewskiego; mieszkała w Dobrzyniu.

W czasie okupacji nadal mieszkała w Dobrzyniu wychowując dwóch synków.

Zaprzyjęta w 1941 r. wraz z mężem do ZWZ pełniła funkcję kurierki

szefa sztabu K.O. na terenie Browaru i Porfira oraz do Bydgoszczy. W jej

domu często kwaterowali oficerowie K.O. Aresztowana w VII 1944 r. wraz z

mężem, który został zamordowany. Maria będąc w ciąży została prze-
wieziona do obozu w Potulicach, gdzie dziecko zmarło. Po wojnie za-

amężna za nauczycielem Kwaśniewskim. Zmarła we Wrocławiu.

Wasińska Kwaśniewska
Spodniewska Maria, ps "Teresa", "Palma", "Bystra", z d. Baramowska, II voto
nauczycielka, żona nauczyciela, dwoje małych dzieci
W czasie okupacji zamieszkała w Dobrzyniu pow Rypin, ul. Kościuszki 16
Zmarła w r. 1972 /?/

Od r. 1941 w ZWZ / AK

Pełniła funkcję kurierki szefa sztabu K.O.; w jej domu była kwatera dla
oficerów sztabu K.O.

Aresztowana /przypadkowo? za męża/ w październiku? 1944 r., przebywała
w Fordonie i Potulicach (głównie w Fordonie, w Warszawie, w Warszawie)

Zróżdka: list, Chylińskiego, wzmianki liczne w relacjach W. Tojzy, Z. Dejew-
kiej, W. Suszyńskiego, H. Żołobnińskiej, H. Jakimow

SPODNIIEWSKA MARIA, pseudonim „Teresa”, „Bystra” (ur. 1912 r. w Brodnicy — zm. 1972 r. we Wrocławiu), nauczycielka, kurierka ZWZ-AK.

2

Urodziła się w rodzinie rzeźnika Daranowskiego i zdobyła zawód nauczycielki. Po wyjściu za mąż mieszkała w Dobrzyniu n. Drwęcą. W czasie okupacji hitlerowskiej czynnie zaangażowana była w działalności konspiracyjnej. W 1940 r. wraz z mężem Tadeuszem została zaprzysiężona w Związku Walki Zbrojnej i współpracowała z kpt. Józefem Grusem, szefem wywiadu komendy Okręgu ZWZ „Pomorze”. Była kurierką dla szefa sztabu Okręgu i okresowo jego kwaterowniczką. Razem z Ireną Jagielską, pseudonim „Ewa” z Torunia była zastrzeżoną kurierką do wykonywania tylko poleceń dla szefa sztabu Okręgu ZWZ-AK i rozporządzała zastrzeżonymi punktami kontaktowymi. W ramach wykonywania czynności i zadań konspiracyjnych jeździła po terenie całego inspektoratu ZWZ-AK Brodnica (kryptonim „Browar”), podokręgu toruńskiego, a także do Bydgoszczy. W jej mieszkaniu często kwatrowali oficerowie komendy Okręgu. Dwoje jej małych dzieci stanowiło skuteczną ochronę w pracy konspiracyjnej.

W lipcu 1944 r. została wraz z mężem aresztowana i skierowana do więzienia w Bydgoszczy. Po śmierci męża, wysłana do obozu w Potulicach, gdzie urodziła dziecko, które zmarło w obozie. Dwojgiem nieletnich synów, Zbigniewem i Adamem w czasie jej uwięzienia zajmowała się Helena Żołobiaska, pseudonim „Halszka” z Dobrzynia n. Drwęcą. Po wojnie wyszła po raz drugi za mąż za nauczyciela Kwaśniewskiego.

Archiwum AK-Toruń; Krajewski, Ziemia dobrzyńska. mps; Krajewski—Suszyński. POZ. ZWZ-AK, s. 782, 789; E. Zawacka. Brodniczanki w konspiracji wojskowej lat 1939—1945. w: Szkice brodnickie, pod red. S. Bilskiego, Brodnica—Toruń 1988. s. 174, 193, 195, 196, 208, 219, 221, 293.

*Swajowski H., Słowi. biograf. ziemi dobrzyńskiej 333
(do 1945), lipno 1992*

Pamięci:

Lucjan Żołobiński ps. "As", "Czarny" *1907 - +1981

Helena Żołobińska ps. "Halszka" *1906 - +1980

Stanisław Suszyński ps. "Witold" *1925 - +1996

Tadeusz Spodniewski ps. "Zbigniew" *1910 - +1944 zamordowany w Bydgoszczy

Maria Spodniewska ps. "Teresa", "Bystra" *1912 - +1972

Kazimierz Dzięgielewski ps. "Żywy" *1903 - +1961

Jadwiga Dzięgielewska ps. "Jodła" *1902 - +1981

Stanisław Dzięgielewski ps. "Staszek" *1925 - +1970

Adam Dzięgielewski *1927 - +1992

Mieczysława Wróblewska ps. "Ciocia Mlecia" *1907 - +2004

Halina Wróblewska ps. "Hala" *1926

oraz pamięci Aleksandra Wróblewskiego - *1901 - +1939
nauczyciela zamordowanego w Łopatkach koło Wąbrzeźna

**Burmistrz Golubia-Dobrzyń
oraz Koło Polskiego Towarzystwa Historycznego
w Golubiu-Dobrzyniu**
serdecznie zapraszają na

*Pani Elżbieta Skerska - Archiwum i Muzeum Pom
Armii Krajowej*

Uroczyste Odświeżenie Tablicy Pamiątkowej poświęconej pamięci

Mieszkańców domu przy ul. Kościuszki 16 w Dobrzyniu nad Drwęcą,
którzy w latach 1940-1945 zaprzysiężeni w Związku Walki Zbrojnej,
stanowili ważny ośrodek konspiracyjny Armii Krajowej
na Ziemi Dobrzyńskiej, walcząc w tajnych strukturach
z najeźdźcą niemieckim.

Dnia 12 czerwca ^{o 2004r.} godz. 11.00

Golub-Dobrzyń - kaplica cmentarna przy ul. Sokołowskiej

4

Tablica ufundowana p. Basiewie z Halimie z d. Wróblewska ps. "Hala"; znajduje się na tyłach kaplicy cmentarnej przy ul. Sokolowskiej w Golubiu-Dobrzyniu. p

Uroczystość przygotowało Koło Polskiego Towarzystwa Historycznego w Golubiu-Dobrzyniu wraz z burmistrzem miasta. Oto treść tej tablicy:
Pamięci mieszkańców domu przy ulicy Kościuszki 16 w Dobrzyniu nad Drwęcą, którzy w latach 1940-1945, zaprzysiężeni w Związku Walki Zbrojnej, stanowili ważny ośrodek konspiracyjny Armii Krajowej na Ziemi Dobrzyńskiej, walcząc w tajnych strukturach z najeźdźcą niemieckim.

Lucjan Żołobiński	ps., „As”, „Czarny”	1907-1981
✓ Helena Żołobińska	ps., „Halszka”	1906-1980
Stanisław Suszyński	ps., „Witold”	1925-1996
Tadeusz Spodniewski	ps., „Zbigniew”	1910-1944 zamordowany w Bydgoszczy
✓ Maria Spodniewska	ps., „Teresa”, „Bystra”	1912-1972 ✓
Kazimierz Dziegielewski	ps., „Żywy”	1903-1961
✓ Jadwiga Dziegielewska	ps., „Jodła”	1902-1981
Stanisław Dziegielewski	ps. „Staszek”	1925-1970
Adam Dziegielewski		1927-1992
Mieczysława Wróblewska	ps., „Ciocia Miecia”	1907-2004
Halina Wróblewska	ps., „Hala”	1926
Aleksander Wróblewska	nauczyciel	1901-1939 zamordowany w Łopatkach koło Wąbrzeźna.

Pamięć o nich niechaj trwa
Golub-Dobrzyń 2004r.

Aktu odsłonięcia tablicy dokonali członkowie rodzin zmarłych działaczy A.K. oraz p. Halina Basiewicz i p. Henryk Górecki z Szafarni- kombatant A.K. Tablicę poświęcił i mszę św. w intencji za dusze zmarłych członków A.K. odprawił w kaplicy cmentarnej, proboszcz par. Dobrzyń nad Drwęcą Ks. Prałat Janusz Śniegocki. Uczestniczyli przedstawiciele miejscowych władz, kombatanci A.K. oraz przedstawiciele Fundacji Archiwum i Muzeum Pomorskiego Armii Krajowej, Światowego Związku Żołnierzy A.K., poczty sztandarowe i liczni mieszkańcy Golubia-Dobrzynia.

Jan Jagodziński

Z dn. 14.06.2004

W/137 (10354) Rok XXXVII

NOWOŚCI

www.nowosci.com.pl

REGION

Golub-Dobrzyń uczył bohaterów AK

Przerwane milczenie

W czasie II wojny światowej Golub i Dobrzyń były ważnymi ośrodkami konspiracyjnej walki. Tutaj na kwaterach ukrywali się oficerowie sztabu pomorskiej komendy Związku Walki Zbrojnej – Armii Krajowej i stąd kierowali ruchem oporu. W niedziele miasto po raz pierwszy uczciło ich, odsłaniając tablicę poświęconą pamięci mieszkańców domu przy ul. Kościuszki 16.

W tym drewnianym domu – w okresie okupacji przy Lindenstrasse, przed wojną Kościelnej – w latach 1940–1945 mieściła się kwatera dobrzyńskiej placówki AK. W czterech prywatnych mieszkaniach ukrywano tu „spalonych”, prowadzono nasłuch radiowy, organizowano, a potem wysyłano paczki dla więźniów obozów koncentracyjnych i jenieckich. W zakonspirowanym schowku pod podłogą zmagazynowano karabiny, pistolety oraz amunicję. Prowa-

dzono tu także szkolenie wojskowe w postugiwaniu się bronią.

Placówka, wyłączona z Obwodu Rypin, bezpośrednio podporządkowana Toruniowi, była miejscem odpraw i narad oficerów Sztabu Okręgu ZWZ-AK Pomorze, bardzo ważnym punktem kontaktowym i miejscem nasłuchu radiowego. Jako siedziba Komendy Okręgu działała na Inspektoraty: Brodnicę, Grudziądz, Włocławek oraz na pobliski Toruń i cały Podokrąg. W konspiracji akowskiej działali wszyscy dorośli i nastoletni mieszkańcy domu.

Na uroczystość odsłonięcia tablicy, która zawisła na ścianie zabytkowej kaplicy cmentarza parafialnego w Dobrzyniu, przybyli potomkowie wszystkich czterech rodzin. Aktu odsłonięcia dokonali: Adam Spodniewski z Wrocławia – syn Marii (łącznieczki i kurierki szefa Sztabu KO ZWZ-AK „Wichra”) i Tadeusza Spodniewskiego, nauczyciela zakatowanego przez bydgoskie gestapo, też łącznika i kuriera, Kazimierz Dziegielewski z Włocławka – syn Stanisława, wnuk Kazimierza Dziegielewskiego, komendanta Placówki (obaj za działalność w AK trafili w styczniu 45 roku do łagru), Mirosława Krajewskiego (z domu Suszyńska) z Rypina i Zbigniew Suszyński z Warszawy – dzieci Stanisława Suszyńskiego, łącznika do zadań specjalnych, odznaczonego Krzyżem Walecznych, też skazanego na zesłanie, Halina Basiwicz, z domu Wróblewska, fundatorka symbolicznej tablicy. W AK działała ona i jej matka – Mieczysława Wróblewska. Ojciec – nauczyciel został zamordowany na początku wojny, jego nazwisko także widnieje na tablicy.

Wiele ciepłych słów podczas uroczystości padło pod adresem Heleny i Lucjana Żołobińskich, którzy zmarli bezpotomnie. On był plutonowym AK, dowódcą komórki łączności i kwaterunku Obwodu AK Rypin, łącznikiem z Toruniem. Ona prowadziła skrzynkę pocztową wywiadu, w jej mieszkaniu stacjonował szef wywiadu Okręgu ZWZ-AK Pomorze Józef Gruss. Ponościła też ciężar wyżywienia i przygotowania noclegu dla oficerów okręgu. Opiekowała się – po aresztowaniu rodziców, by nie zostali wywiezieni na zgermanizowanie – Adamem i Wojciechem Spodniewskimi.

Uroczystość zorganizowało Koło Polskiego Towarzystwa Historycznego w Golubiu-Dobrzyniu.

MARIA STAROSTA

Fot. MARIA STAROSTA

Kwiaty pod tablicą składa Zbigniew Suszyński, syn Stanisława, aktor filmowy (grał m.in. w „Młodych wilkach” i „Ostatnim dzwonku”)

Omi tu bredy's zyli. Sylwetki golubian i
dobrymian w XX w., pod red. Marii
Starosty i Adama Holmęnego, Tomu 2007,
s. 172

Maria Spodniewska

(1912–1962)

Z domu Daranowska, *secundo voto* Waśniewska¹,
ps. „Teresa”, „Bystra”, łączniczka i kurierka szefa Sztabu
KO ZWZ-AK, okresowo także jego kwaterniczka).

Urodziła się 26 maja 1912 roku w Golubiu jako
dziecko Janiny z domu Gończ i Stanisława Da-
ranowskich. Jej ojciec był rzeźnikiem, przy uli-
cy Zamkowej prowadził zakład i sklep masar-
ski². Maria miała pięcioro rodzeństwa: Jadwigę, Michalinę,
Teodorę, Antoniego i Henryka³.

Niepełne wykształcenie średnie, niezawodowe, tzw.
„małą maturę”⁴ zdobyła w Brodnicy, gdzie ukończyła gimnazjum⁵.

Ryc. 77. Maria Spodniewska w wieku 20 lat.
Zdjęcie portretowe.

¹ W dotychczasowych opracowaniach (*Szkice brodnickie, Słownik Biograficzny Konspiracji Pomorskiej*) błędnie podawane jest nazwisko drugiego męża – nie Kwaśniewski, a Waśniewski.

² W latach 30., po sprzedaży sklepu i zakładu (dotknął ich kryzys) zamieszkali w Gortatowie, powiat brodnicki, informacja od syna Marii – Adama Spodniewskiego.

³ Nikt z rodzeństwa Marii Spodniewskiej już nie żyje. Jadwiga wyszła za mąż za potentata handlu zbożem Sykuterę. Po wojnie przeprowadziła się z Pojezierza Brodnickiego do Olsztyna i tu zmarła. Michalina Podolska z rodziną osiedliła się w Barlinku w woj. zachodniopomorskim. Teofila Gernalczyk zamieszkała we Wrocławiu, gdzie jej mąż był dyrektorem Banku Rzemiosła, znaczenie wcześniej niż Maria Spodniewska. Henryk – lekarz ginekolog osiedlił się najpierw Kędzierzynie, potem Chorzów, ostatnie lata spędził w Złotym Stoku. Antoni – handlowiec zamieszkał w Ostródzie, zmarł w Kielcach, dokąd się potem przeprowadził.

⁴ W przedwojennym systemie nauczania ukończenie 4-klasowego gimnazjum dawało tzw. małą maturę i umożliwiało dalsze kształcenie w dwuletnim liceum ogólnokształcącym, liceum zawodowym lub trzyletnim liceum pedagogicznym. Ten system został zniesiony w roku szkolnym 1948/1949, od kiedy to przesyłały funkcjonować gimnazja. Wróciły w 1999 r.

⁵ W Golubiu-Dobrzyniu pierwsza polska szkoła średnia powstała w 1945 r., po II wojnie św.

16 czerwca 1934 roku wyszła za mąż za nauczyciela szkoły w Sokołowie – Tadeusza Spodniewskiego⁶. Mieszkała z nim, wyprowadziwszy się z Golubia, najpierw w Sokołowie, potem w Dobrzyniu, przy ul. Szkolnej, następnie Kościelnej. Przed wybuchem wojny urodziła syna Wojciecha (27 maja 1936 r.)⁷, a w jej trakcie – Adama (26 października 1939 r.) i Stanisława (13 listopada 1944 r.). Dwoje starszych dzieci w czasie okupacji stanowiło jej ochronę kurierską.

Do AK, wtedy jeszcze ZWZ, Maria Spodniewska wstąpiła w 1940 r. Podobnie jak mąż została zaprzysiężona przez Lucjana Żołobińskiego ps. „As”. Pełniła funkcję łączniczki i kurierki szefa Sztabu KO ZWZ-AK Józefa Chylińskiego, ps. „Wicher”⁸, którego znała osobiście jeszcze przed wojną. Przemieszczała się wzdłuż kierunków: Brodnica – Wąbrzeźno, Grudziądz – Bydgoszcz. Wiosną 1942 roku na polecenie szefa Sztabu KO razem z mężem przyjęła III grupę DVL⁹. Ten fakt oraz świetna znajomość języka niemieckiego znacznie ułatwiały jej pracę w terenie. Ona i Irena Jagielska z Torunia, ps. „Ewa” były przeznaczone wyłącznie do wykonywania poleceń „Wichra”. Dysponowały zastrzeżonymi punktami kon-

⁶ Akta USC w Golubiu-Dobrzyniu. Księga małżeństw USC w Golubiu 1931–34, sygn. 2/12, nr aktu mał. 16.

⁷ Akta USC w Golubiu-Dobrzyniu. Księga urodzeń USC w Golubiu 1935–38, sygn. 2/13, nr aktu ur. 45.

⁸ Józef Chyliński ur. w 1904 r. Jabłonowie Pomorskim. Przed wojną ukończył kurs dowódców kampanii piechoty w Centrum Wyszczolenia Piechoty w Rembertowie. W 1938 r. przydzielony do prac specjalnych w Sztabie gen. Kutrzeby. W 1939 r. walczył nad Bzurą i w obronie Modlina. Już jesienią 1939 r. po rozmowach w Warszawie robił rozpoznanie i nawiązywał kontakty konspiracyjne w Toruniu. Od stycznia 1940 r. jako wysłannik Komendy Głównej ZWZ organizował stąd sieć łączności do Włocławka, Bydgoszczy, Grudziądza. W marcu tego roku tworzył Sztab Okręgu Pomorskiego i struktury terenowe. Współorganizując struktury AK na Pomorzu (czynił to także po aresztowaniach w 1941 r.), musiał przełamywać ogromne trudności (eksterminacja warstw przywódczych, wysiedlenia, terror okupacyjny). Regularnie spotykał się w Warszawie m.in. z komendantami: „Grottem” Roweckim i „Borem” Komorowskim. Jako szef Sztabu Pomorskiego Okręgu ZWZ-AK zbierał informacje i meldunki z terenu całego Pomorza i częściowo Prus Wschodnich. Dotyczyły one np. pól minowych w Zatoce Gdańskiej, przemysłu zbrojeniowego w Toruniu, Bydgoszczy, Grudziądzu, broni „V” w Pennemünde. Współorganizował także akcje wywiadowcze w Rzeszy (Berlinie, Halle/Salle, Essen, Hamburgu, Bremie). Dużo uwagi poświęcał Wojskowej Służbie Kobiet. W grudniu 1944 r. nakazał rozwieszenie rozkazu dotyczącego odwołania akcji „Burza”. Uważał za konieczne rozwiązanie partyzantki i ułatwienie młodzieży podjęcia nauki. Po wojnie aresztowany i więziony przez UB. Odmówił wstąpienia do LWP. W 1948 r. wydostał się nielegalnie do Szwecji. Osiedlił się w Toronto w Kanadzie, gdzie zmarł. Prochy jego zostały sprowadzone do kraju w 1987 r. i spoczęły na cmentarzu w Łodzi, na podstawie: B. Chrzanowski, K. Komorowski, *Chyliński Józef*, [w:] A. Zakrzewska i E. Zawacka (red.), *Słownik Biograficzny Konspiracji Pomorskiej 1939–1945*, cz. 3, Toruń 1997, s. 44–49.

⁹ H. Maciejewska-Marcinkowska, *Spodniewski Tadeusz Leopold*, [w:] A. Zakrzewska, E. Zawacka (red.), *Słownik Biograficzny Konspiracji Pomorskiej 1939–1945*, cz. 4, Toruń 1998, s. 138.

Ryc. 78. Maria Spodniewska
około 1934 roku

taktowymi (ze względu na bezpieczeństwo ukrywających się szefów KO AK takich danych nie miały zwykle łączniczki i kurierki)¹⁰. Poruszały się po terenie inspektoratu „Browar”¹¹, niezależnie od kurierek przydzielonych na ten obszar. Jagielska obsługiwała wszystkie inspektoraty Okręgu Pomorze, Spodniewska – inspektoraty Podokręgu „Porfir”¹². Czasem dojeżdżała również do Bydgoszczy. Często pojawiała się w Mlewie, gdzie w gospodarstwie rybnym Jana Dejewskiego, ps. „Rybitwa” mieściła się kwatera, punkt kontaktowy oraz archiwum KO AK Pom. kryp. „Medalion”¹³. Było to miejsce częstych pobytów „Wichra” oraz komendanta KO AK Pom. ppłk. Jana Pałubickiego, ps. „Janusz” i komendanta Podokręgu Północnego Henryka Gruetzmachera, ps. „Michał”.

„Teresa” jeździła też jako kurierka do Torunia, między innymi na ulicę Złotą 3, gdzie w mieszkaniu Ewy Jagielskiej, ps. „Janka” znajdowała się skrzynka pocztowa¹⁴.

Do jej obowiązków należało także pilotowanie dowódców podczas przemieszczania się przez nich po nieznanym lub szczególnie niebezpiecznym terenie, a także wprowadzanie ich do nowych punktów odprawy, względnie do kwater dotychczas przez nich nieużywanych.

¹⁰ E. Zawacka, *Brodniczanki w konspiracji wojskowej lat 1939–1945*, [w:] S. Bilski (red.), *Szki-ce brodnickie*, Toruń 1988, s. 208.

¹¹ Inspektorat rejonowy obejmował obwody: Brodnica, „Maliny”, Rypin „Borówki”, nowowiejski „Jagody”.

¹² „Okręg Pomorski ZWZ-AK składał się z 10 inspektoratów rejonowych. W 1943 roku wydzielono w nim 2 podokręgi: Podokręg Północno-Zachodni – „Mosiądz”, „Jary” oraz Podokręg Południowo-Wschodni – „Profir” i „Rola”. Ponadto utworzono podokręgi zewnętrzne: Szczecin – „Tratwa”, Królewiec – „Zamek”, Olsztyn – „Okno”. Inspektorat „Browar” wchodził w ramy „Profiru” razem z inspektoratem rejonowym Toruń – „Gospodarstwo” oraz inspektoratami rejonowymi Włocławek – „Ogrody”, Grudziądz – „Warsztat”. W każdym z trzech obwodów „Browaru” podzielonych z kolei na rejony i placówki funkcjonował sztab komendanta obwodu.” cyt. za: E. Zawacka, *Brodniczanki w konspiracji wojskowej lat 1939–1945*, s. 170.

¹³ B. Skrobicka, M. Ojczyk, *Dejewska Adela*, [w:] E. Skerska (red.), *Słownik Biograficzny Konspiracji Pomorskiej 1939–1945*, cz. 5, Toruń 2001, s. 41.

¹⁴ I. Jagielska-Nowakowa, *Jagielska Leokadia*, [w:] E. Zawacka (red.), *Słownik Biograficzny Konspiracji Pomorskiej 1939–1945*, cz. 3, Toruń 1997, s. 73, 74.

Ryc. 79. Tadeusz i Maria Spodniewscy z dziećmi na schodach drewnianego domu przy ul. Kościuszki 16. Rok 1941.

Maria Spodniewska w latach 1941–1944 również sama prowadziła kwaterę¹⁵ dla „Wichra”¹⁶, wykorzystując w tym celu swoje mieszkanie przy Kościelnej 16 w Dobrzyniu.

Czynna była także w działalności samopomocowej i charytatywnej oraz ukrywaniu zbiegłych z niewoli jeńców wojennych.

Aresztowana przez gestapo w lipcu 1944 r., wkrótce po zatrzymaniu męża została przewieziona do więzienia śledczego w Bydgoszczy na Wałach Jagiellońskich. Nic nie wiadomo, by poddano ją śledztwu z torturami. Po śmierci męża,

¹⁵ Prowadzenie kwatery oznaczało zapewnienie wyżywienia, noclegu, czasem odzieży.

¹⁶ H. Maciejewska-Marcinkowska, *Spodniewski Tadeusz Leopold*, [w:] A. Zakrzewska, E. Zawacka (red.), *Słownik Biograficzny Konspiracji Pomorskiej 1939–1945*, cz. 4, s. 138.

24 sierpnia 1944 roku¹⁷ została osadzona w Obozie Przesiedleńczym i Przymusowej Pracy w Potulicach¹⁸ koło Nakła¹⁹.

Pozostawionymi w domu synami: 8-letnim Wojciechem i 5-letnim Adamem²⁰, zaopiekowała się w tym czasie Helena Żołobińska ps. „Halszka”, ratując ich przed wywiezieniem do sierocińca w Niemczech²¹. Opieka „Halszki” nad dziećmi trwała od lipca 1944 r. do stycznia 1945 r., kiedy to Maria Spodniewska wróciła do Dobrzynia tuż po wyzwoleniu obozu²². Urodzonego w Potulicach syna Stanisława nie udało się utrzymać przy życiu²³. Dziecko zmarło²⁴ na przełomie stycznia i lutego 1945 r.²⁵

Z Dobrzynia Maria Spodniewska z dwójką (trójką?) dzieci uciekła, by nie podzielić losu aresztowanych 24 stycznia 1945 roku i wywiezionych do ZSSR akowców oraz po ultimatum postawionym jej przez Zygmunta Langowskiego²⁶, pierwszego dowódcę Placówki AK w Dobrzyniu, który nawiązał współpracę z NKWD i UB, by zdradzić swoich współtowarzyszy z podziemia²⁷. Spodniewska opuś-

¹⁷ Zaświadczenie wydane przez Archiwum Państwowe w Bydgoszczy z 6 lutego 1974 r., zbioru A. Spodniewskiego.

¹⁸ Założony 1 lutego 1941 r. jako obóz zbiorczy dla polskich rodzin wysiedlanych z Pomorza (w ramach germanizacji), a następnie kierowanych na teren Generalnego Gubernatorstwa. Mieścił się w budynkach miejscowego folwarku. Od jesieni 1941 r. do początku 1942 r. podporządkowany obóz w Stutthofie (funkcja „wychowawczego” obozu pracy). Od stycznia 1942 r. usamodzielniony, od 1 września 1942 r. podporządkowano mu obozy Centrali Przesiedleńczej w Smukale i Toruniu. Więźniowie kierowani początkowo do prac w gosp. rolnych i dużych zakładów przemysłowych okręgu Gdańsk – Prusy Zachodnie; wraz z rozbudową obozu na jego terenie powstały także filie przedsiębiorstw przemysłowych, wydzielono obóz dla dzieci ze wschodu (Ostjugendbewahrlager). Przyjmuje się, że ogółem w obozie było ok. 25 tys. osób. W ewidencji zgonów – 1 297 osób, w tym 767 dzieci, <http://dziedzictwo.polska.pl>.

¹⁹ Rodzina i znajomi (A. Spodniewski, H. Wróblewska-Basiewicz) bohaterki rozdziału tłumaczą decyzję Niemców ich planami germanizacyjnymi wobec mającego narodzić się dziecka.

²⁰ W *Słowniku Biograficznym AK* błędnie podano wiek chłopców.

²¹ H. Maciejewska-Marcinkowska, *Spodniewski Tadeusz Leopold...*, cz. 4, s. 139.

²² Obóz został wyzwolony 22 stycznia 1945 r.

²³ Dokładnie nie wiadomo, kiedy zmarł, w USC w Golubiu brak aktu zgonu dziecka.

²⁴ Nie jest prawdą, jak podają dotychczasowe źródła, że w Potulicach.

²⁵ R. Goszczyński, *To jednak zbrodnia..!*, „Nowości” z 12 sierpnia 1983 r., nr 151 (4508).

²⁶ Relacja J. Strzałkowskiej, [w:] R. Goszczyński, *To jednak zbrodnia...*

²⁷ Z. Langowski został pierwszym szefem referatu śledczego wąbrzeskiego PUBP. Pomagali oni w styczniu i lutym 1945 r. grupie operacyjnej NKWD rozpracować środowisko żołnierzy AK w Golubiu i Dobrzyniu, a następnie podjęli pracę w PUBP w Wąbrzeźnie. Współpraca z władzami radzieckimi była ważnym czynnikiem rekomendującym ich do tej służby, informacja przekazana przez dr. Mirosława Golona, pracownika naukowego UMK. Zygmunt Langowski przez jakiś czas przebywał we Wrocławiu, gdzie handlował na jednym ze stoisk miejskiego targowiska. Później wrócił do Dobrzynia i zamieszkał przy ul. Mostowej. Jest pochowany na dobrzyńskim cmentarzu. Potępiony przez rodzinę.

ciła miasto w pośpiechu. Zatrzymała się najpierw u swoich rodziców w Gortowie pod Brodnicą, a potem przez trzy lata mieszkała w Bystrzycy Kłodzkiej w woj. wrocławskim, gdyż tu był milicjantem brat męża – Władysław Spodniewski. W Bystrzycy prowadziła cukiernię²⁸. Poznała też tu swojego drugiego męża, również nauczyciela, więźnia obozu w Murnau²⁹ – Jana Waśniewskiego, z którym 24 września 1946 roku³⁰ zawarła związek małżeński.

Ryc. 80. Odpis skrócony aktu małżeństwa Marii Spodniewskiej i Jana Waśniewskiego zawartego 24.09.1946 r.

POLSKA RZECZPOSPOLITA LUDOWA

Województwo Wrocławskie Powiat Bystrzyca Kłodzka
 URZĄD STANU CYWILNEGO w Bystrzycy Kłodzkiej

Odpis skrócony aktu małżeństwa

I. DANE DOTYCZĄCE OSÓB ZAWIERAJĄCICH MAŁŻEŃSTWO:

	Mężczyzna	Kobieta
1. Nazwisko	Waśniewski	Spodniewska
2. Imię (imienna)	Jan	Maria - Józefa
3. Zawód	nauczyciel	kupcowa
4. Data urodzenia	16 sierpnia 1903	26 maja 1912 r.
5. Miejsce urodzenia	Starodraby p.Plock	Golub p.Wębrzeźno

II. DANE DOTYCZĄCE DATY I MIEJSCA ZAWARCIA MAŁŻEŃSTWA:

1. Dwa świadkowie czwarte 20 września, trzydzieści dni przed czterdziestym czwartym rokiem / 24. IX 1946 r. r. 2. Miejsce Bystrzyca Kłodzka

III. DANE DOTYCZĄCE RODZICÓW:

	Mężczyzna	Kobieta
A. Ojciec	Waśniewski	Deranowski
1. Nazwisko	Tomasz	Stenikiewicz
2. Imię	Marianna	Jadwiga
B. Matka	Reścińska	Gajcz
1. Imię		
2. Nazwisko		

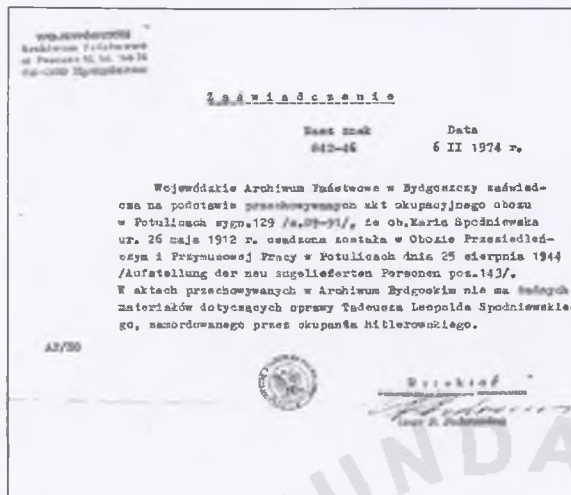
26 października 1970 r.

KIEROWNIK
Urzędu Stanu Cywilnego
[Podpis]

²⁸ W akcie ślubu z 24 września 1946 r. jej zawód określony został jako *kupcowa*.

²⁹ Oflag VII A Murnau – niemiecki obóz jeniecki (Oflag) dla oficerów polskich podczas II wojny światowej, ulokowany w Bawarii w mieście Murnau, przebywali tu gen. W. Bortnowski, T. Kutrzeba, J. Rómmel; oprócz Waśniewskiego, drugiego męża Marii, także jej dwaj bracia oraz szwagier Podolski. Informacja od A. Spodniewskiego.

³⁰ Odpis skrócony aktu małżeństwa z 26 października 1970 r. wydany przez kierownika USC w Bydgoszczy.

Ryc. 81. Zaświadczenie z 6.02.1974 roku o pobycie Marii Spodniewskiej w Potulicach

Od 16 grudnia 1948 roku aż do swojej śmierci mieszkała we Wrocławiu przy ul. Kniaziewiczza 15. Przeprowadziła się do tego miasta, bo Jan Waśniewski został mianowany wicedyrektorem jednej z wrocławskich szkół przy ul. Trzebnickiej we Wrocławiu.

W 1956 (1957?) roku zjawiła się w Dobrzyniu. Chciała odnaleźć dokumenty, które Tadeusz Spodniewski zakopał we wrześniu 1939 roku w ogrodzie ich ówczesnego domu przy ul. Kościelnej (po wojnie Kościuszki). Nie dotarła do nich. Odkopane podczas budowy kanalizacji³¹ zostały przekazane dopiero synowi, gdy przyjechał do Golubia-Dobrzynia w 1989 r.³²

Powojenne losy Marii Spodniewskiej to zmaganie się z chorobą, wywołaną brakiem równowagi hormonalnej w organizmie znacznie przyspieszającym jego starzenie. W okresach lepszego samopoczucia pracowała jako ekspedientka lub kasjerka w sklepie odzieżowym. 11 lutego 1955 r. straciła najstarszego, 19-letniego syna Wojciecha, który zginął tragicznie. Zmarła we Wrocławiu 23 grudnia 1962 r.

³¹ R. Goszczyński, *Żyje, zginął czy został zamordowany? Tajemnica zalakowanej butelki*, „Nowości”, z 21 lipca 1983 r., nr 142 (4493).

³² Dokumenty znalezione w butelce wykorzystane zostały do zredagowania niniejszego biogramu.

1939-1945, pod pseud. Skarżyskiy S. i Toruński 004,
an. 6, 2.156
Źródło: Biograficzny Kom. P. Pomorza Sł. i Torunia 004,

Spodniewska Maria z d. Daranowska, II v. Waśniewska, ps. „Bystra”, „Teresa” (1912–1962), kurierka i łączniczka szefa sztabu KO ZWZ–AK Pomorze, Insp. ZWZ–AK Brodnica. 14 14

Urodzona 1912 w Brodnicy, córka Stanisława i Janiny z d. Gończ. Rodzice posiadali w Brodnicy warsztat i sklep masarski. Do gimnazjum uczęszczała w Brodnicy. Po wyjściu za mąż w 1935 za Tadeusza Spodniewskiego (nauczyciela) przeprowadziła się do Dobrzynia n. Drwęcą. Do 1937 mieszkała przy ul. Szkolnej 18, potem przy Kościelnej 16. Posiadała niepełne wykształcenie średnie i pracowała jako nauczycielka w szkole powszechnej.

Wiosną 1941 wprowadzona do ZWZ–AK, wkrótce została zaprzysiężona pod ps. „Bystra”, „Teresa” przez Lucjana Żołobińskiego ps. „As”, „Twardy”. W latach 1941–1944 prowadziła przy ul. Kościelnej 16 kwaterę konspiracyjną zastrzeżoną dla Józefa Chylińskiego ps. „Wicher”, szefa sztabu KO ZWZ–AK Pomorze. Dla celów konspiracji podpisała nln. Zaopatrzona przez komórki legalizacji w fałszywe dokumenty, jako kurierka i łączniczka J. Chylińskiego docierała do Brodnicy, Grudziądza, Wąbrzeźna, Golubia, Torunia i Bydgoszczy. W zakresie łączności konspiracyjnej (V-k) współdziałała z Adelą Dejewską ps. „Topola” z Mlewa, gdzie mieściła się także jedna z kwater konspiracyjnych oficerów sztabu KO krypt. „Medalion”. Na przełomie 1943 i 1944 łączyła kwaterę J. Chylińskiego z kwaterą przy ul. Złotej 3 w Toruniu. Kwaterowniczką była tu

15 15

Ewa Jagielska (z d. Pląder) ps. „Janka” (matka Ireny Jagielskiej ps. „Ewa”, kurierki KO AK). Przy ul. Złotej 3 ukrywał się m.in. ppłk Jan Pałubicki ps. „Janusz”, kmdt Okr. AK Pomorze, Józef Gruss ps. „Stanisław”, szef wywiadu. Kontakt z Bydgoszczą miała przy ul. św. Trójcy 3 u Franciszki Gendaszek, kierowniczkii kancelarii sztabu KO. Jej mieszkanie przy u. Kościelnej 16 było także jednym z dwóch punktów kontaktu i łączności z KO ZWZ AK dla Helgi Jachimow ps. „Renata”, referentki WSK Obw. AK Rypin. Czynna w samopomocy społecznej współdziałała z Heleną Żołobińską ps. „Halszka” z sekcji kwatermistrzowskiej WSK Inp. AK Brodnica. W wysyłaniu żywności dla rodzin pomordowanych, jeńców i więźniów obozów koncentracyjnych współdziałała ze Stanisławem Suszyńskim ps. „Witold”. Produkty nieodpłatnie dostarczała m.in. Zofia Kitzmann ps. „Łomiańska” i Zdzisław Kitzmann ps. „Drwęcki”, „Łomiański”, właściciel niewielkiego majątku w Białkowie. Aresztowana wraz z mężem przez bydgoskie gestapo pod koniec lipca 1944, została osadzona przy ul. Wały Jagiellońskie w Bydgoszczy. Była w zaawansowanej ciąży. Podczas ciężkiego i intensywnego śledztwa bita i torturowana nie wydała nikogo. Od września 1944 przebywała w obozie przejściowym w Potulicach pod Nakłą, gdzie w lutym urodziła syna Stanisława (zmarł latem tr.).

Po wojnie zamieszkała z dziećmi Adamem i Wojciechem we Wrocławiu. Po aresztowaniu rodziców zaopiekowała się nimi H. Żołobińska, ratując je przed wywiezieniem do Rzeszy celem zgermanizowania. Powtórnie wyszła za mąż za Waśniewskiego (nauczyciela).

Zmarła 23 XII 1962 we Wrocławiu.

Spodniewski Tadeusz (mąż) ps. „Zbigniew”; od 1941 żołnierz ZWZ–AK Insp. Brodnica, został zamordowany 21 VIII 1944 podczas śledztwa na Wałach Jagiellońskich w Bydgoszczy.

APAK, T.: Dejewski A., Gendaszek F., Jagielska-Nowak I., Spodniewska M., Spodniewski T., Suszyński S., Żołobińska H.; Jaszowski T., *Grudziądzki Inspektorat Armii Krajowej*, w: *AK na Pom...*, s. 150; Krajewski M., Suszyński S., *Działalność POZ „Znak” i AK na Pomorzu*, *Przegląd Historyczny* 1980, cz. 4, s. 777, 782, 789; *Sł. konsp. pom...*, cz. 3, s. 43, 72, 87, cz. 4, s. 138–139, cz. 5, s. 41; Zawacka E., *Szkice WSK...*, s. 313, 315, 326, 338, 340.

Anna Rojewska

IV/1. Korespondencja Fundacji z
rodziną, M. Spodniewskiej:

1. List do Fundacji do Adama Spodniewskiego
(syna) z 17.11.2004 - dot. biografii,
mphis kop.

h. 15. 1

FUNDACJA ARCHIWUM POMORSKIE ARMII KRAJOWEJ

BIURO FUNDACJI • 87-100 TORUN • UL. WIELKIE GARBARY 2 • TEL./FAX (0-56) 65-22-186
http://www.um.torun.pl/AK, e-mail: AK@um.torun.pl
KONTO: WIELKOPOLSKI BANK KREDYTOWY SA W TORUNIU, NR 10901506-4675-128-00-0

Toruń 17.11.2004 r.

L. dz. 2888/Pom-410/04

-inf. o tablicy - Biulet.

Pan
Adam Spodniewski
52-212 Wrocław

Szanowny Panie !

W załączeniu przesyłam „Biuletyn” Fundacji , gdzie na str. 36 znajduje się notatka na temat odsłonięcia tablicy pamiątkowej z nazwiskami śp. Rodziców Pana.

Korzystając z okazji, chciałabym Pana poinformować, iż lada dzień zostanie opublikowana cz.6 „Słownika biograficznego konspiracji pomorskiej 1939-1945” z biogramem śp. Marii Spodniewskiej.

Łączę pozdrowienia .

Z wyrazami szacunku i poważania

Elżbieta Skerska

.....
Elżbieta Skerska dokumentalistka

TiK: 332/332 Gorn. Brodnice

Spodniewska Maria

V. Karty informacyjne

k. 30

1. tytuł kump 2. 332/Pom. 3. Ak. wsk. Ryfici. Własna. 9. 10. 11.

4. ⁺⁺ Spodniawiska Maria 5. 2d. Daranowska

6. "Teresa" "Palma" 7. Spodniawiska

8. 9. w. 1912 v.

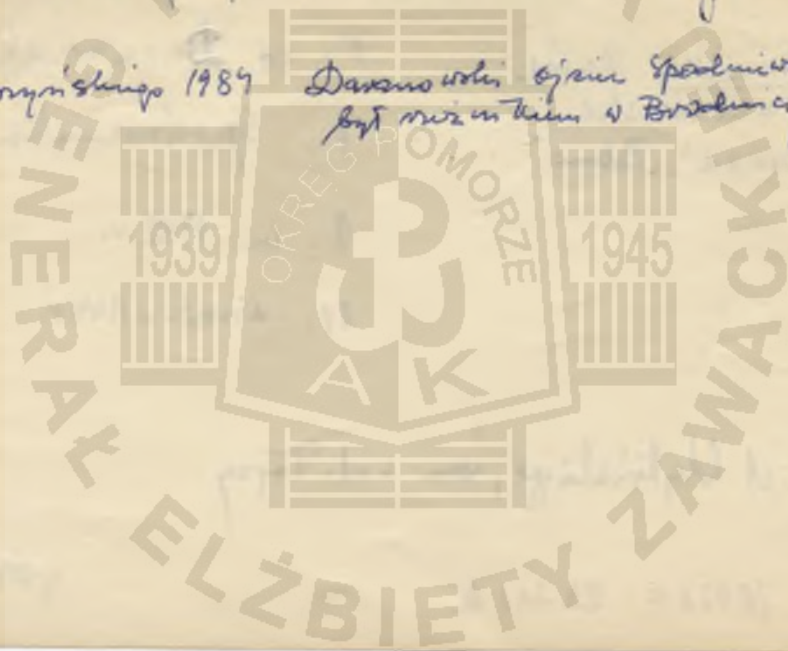
10. 11. awst. w 1944 r.

12. List Chylnaliego, wzn. ant. Tajzy

K 435 18926 K; 23 261 M verte

W kasyjacji od 1944 - meliora Chybińskiego.
Wspieranie do specjalnych stacji Sztabu Odrody

Wz Smolniskiego 1989 Dawno woli ojciec Spalniczy
był mieszkaniec w Borszczowie

++ Spodniowska Maria ps Tereza 2
ur 1912 r. w m. Krasinska
zd Bawarska

w Karp od 1941 małżyma Chylinskiego
do spec. zlecen. Sztabu Okręgu
pomocnik o BK 2

ang z T. Spodniowska pracowała w fabryce bra
w Legnicy ps K Bondporey, gdzie narodził się brat
mat. Wój. i w związku z upadkiem lewego
skrzydła dobiegła w Krasinska 1945

Maria w ciąży, awantura w 1944 r., odleciała
do Potulic

K zob. list Smaynietkowskiej

z Hedy termicznie z
płktem kont. "Wier Tawa"

4

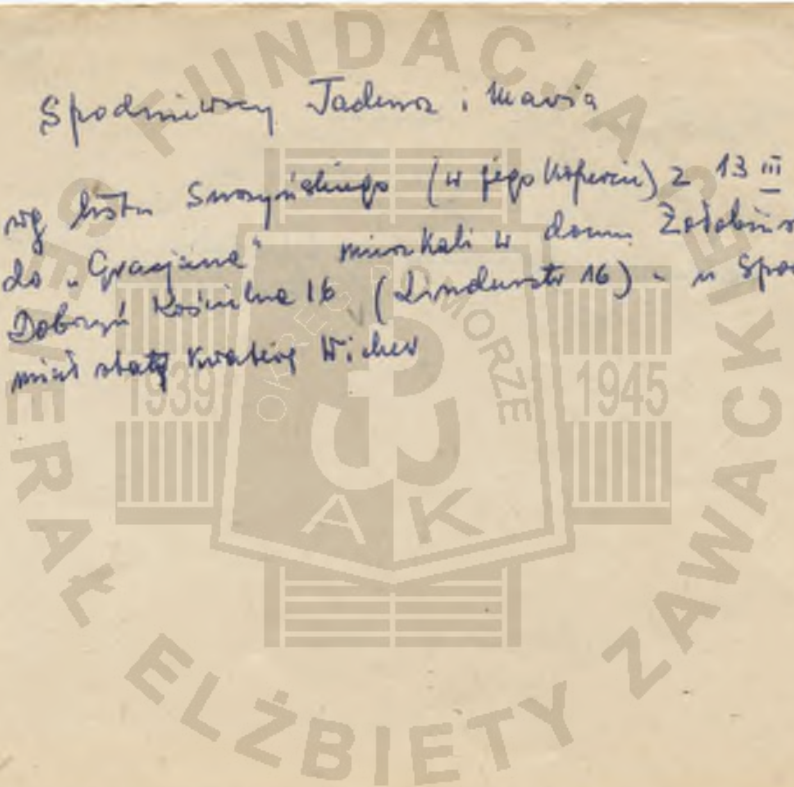
Spodnie wówe Maria
inf F Gendarmek 20 88
była tajemniczo Chylinshuip w Dobry
arestawane III 19 44 (także myż)
niechciała w wymiarze na Watach
w Boydy z F Gendarmek (Friedrich
Polem Pabulica (bo w cięży) Erkenntnis
po wyjściu Rosjan do niemałej do Spodnie wówe
F Gendarmek 1944
[grom z A Röngrick da. L. 1944])

Rybn,
Dobrym

Spodničky Jadlana i Mavis

5

na listu Svatynského (H. J. J. J. J.) z 13. III 1976
do "Gazet" min. kati u domu Zlatobitich
Dobrym Kosičce 16. (Lindurstr. 16) - u Spodničkách
min. stary kvatky H. J. J.

Spodumenskie Maria

6

3 dni : III dnio w arto w Potulicach
Aryst w Rydę, wyjazd dla rodzin
po wojni ~~Warszawskie~~ do Potulic
Warszawskie, 1. dnio, w arto

patem w Bystrzycy Kłodzkiej
była tam w bracie i

primoze ry z muzem do Wrocławie
tam dnio - ry, zginęł w wypadku
przyjeździe do tejże na zniem z muzem
awanturami verum

++ Spodimowska Teresa
m. w. Krasnowska WSK 7
"Palma" Bydgoszcz
S.K.Z. - KSZ nr 416/7 19 12. 1943
Rytm

Winiarka w rel. Topcy
Int. Chyl

7 KO

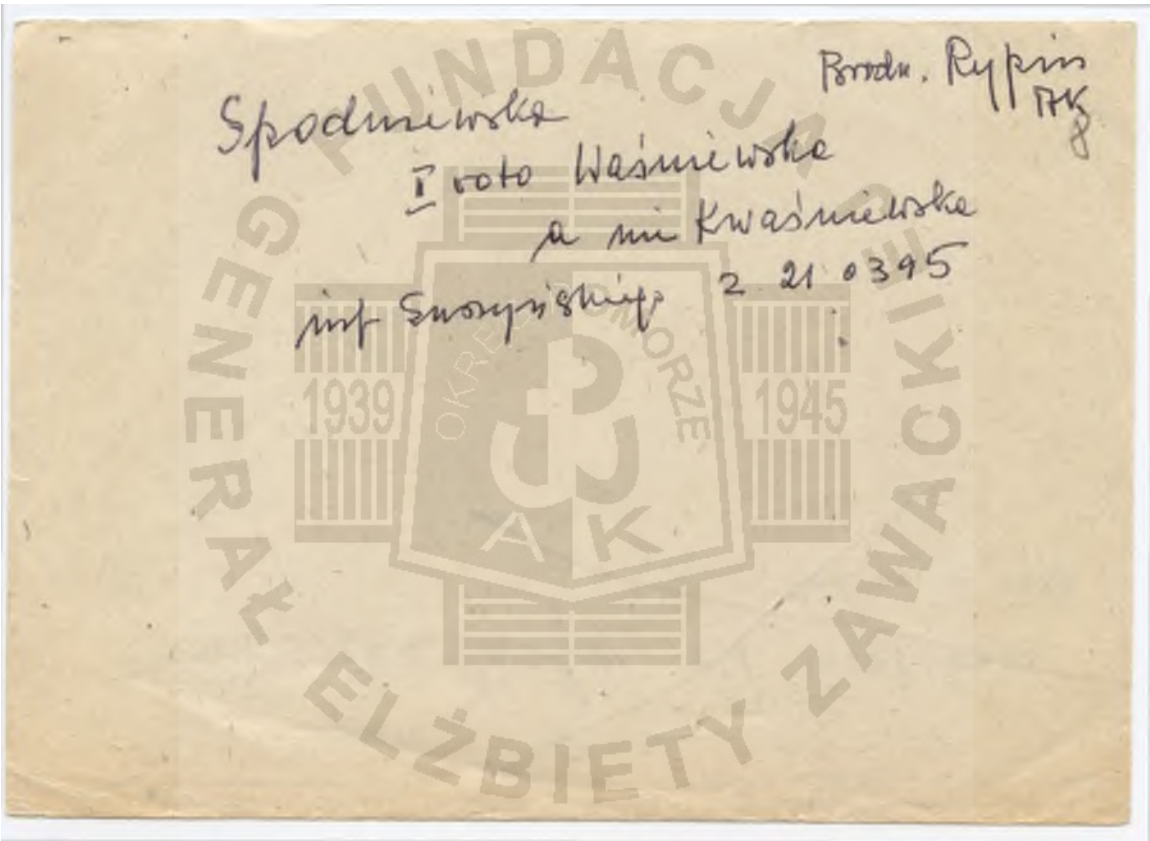
Maria Spodimowska z Bydgoszczy, kontakt z Gmme
arrest w 1944 r. w Galicji lub Silesii

do Fordonu

wyuda ze ... w Gmme ...
(Kopoty w ... z "Gmme")
Gmme ...

K

BKZ

1
 2 332
 3
 Ryjnia
 lipiec

4 ^{II rok} Kwasniewska Maria 5 ^{I rok} Spodniowska
 2 m Spodniowska

6 ps. Teresa

7 wr 1912

8

10

1939 1945

AK

patra Spodniowska
 lista Suszynskiego

K

FUNDACJA
 WAWACKIEJ
 ELŻBIETY

Terese Spodmuwka
II II termiczne do u Miasta ps. Terese
(rel. Frimberg) arentowane w drodze do Torunia 1944 lub 43
piotwa p. Sykuterowej, zamieszkałej w czasie
tym w Brodnie
napisać do R. Stawinskiej w Brodnie
rodzina - Niemcy z Brodnie(?)
FK 11
M. Kozłowski
Wojciech
Rybin
1939 1945
ELŻBIETY ZAWACKI
k.t.

Spółdzielca Maria „Teresa”
miesz. ul. St. Smaryńskiego 8
Dobryni m. Dm. ul. Kościelna 16

Rybn
AK
12

Książka „Wielka”

Rel. 332/P.

AK Wsk.

Repin

† Sardulowska Maria 2 d. ~~1942 r.~~

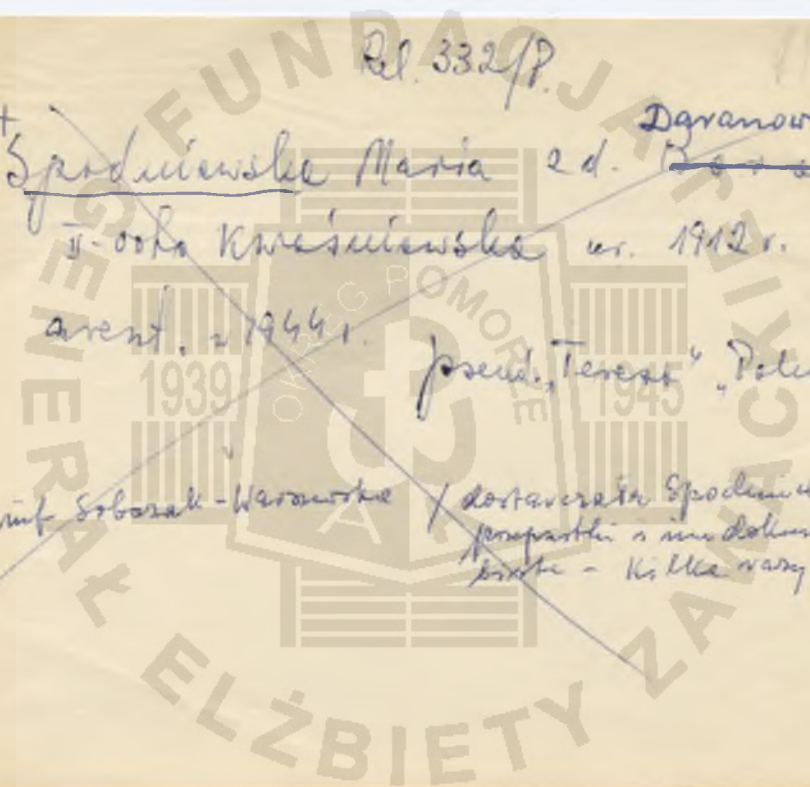
Urodzona Kwiatkowska ur. 1912 r.

arent. 1944 r.

pseud. "Teresa" "Polina"

inf Szosak - Waronka / dostarczała spodnie w kory
pompki i inne dokumenty oso-
biste - kilka razy /

K 435

melara Zdobinska

Spodnie wke Maria "Teresa"
 Zawsze nauce ciele drogi drina, nr. 1932, 1935?
 dme byj m Katoch / dymie dymie
 dno jidonta jako kurok / magazyn do kurok
 na Palowostani - pmd
 stacata mesniczn / spory
 po wojnie Dusnicke
 przez drozy na byo profumete
 Spodnie wke najpusth Komuniar, potem robic torby
 mi byj specjalnie czynny
 upadli przez przypadek

a ++ Spodniewska Maria Brodnic
1952 15

Obszerne informacje o życiu
i działalności.

zob. Wspomnienia... J. W. 837/2119 Pon.
nr. 11 ~~Helena~~ Wróblewska Helena
- Brodnice

Wk. VIII 105

Spodniewska Maria

Brodnice
WSR-AR

14

Odsuszenia: Medalem Wojska (po ras 1,2,3,4),
Brogowym, Srebrnym i Zlotym Krzyzem
Zaslugi i Mieciami, Krzyzem Armii
Krajowej (18 926).

zob: tenże „Odsuszenia” - materiały przekazane
przez Elżbietę Zawadę str. 79 poz. 435.

88. VIII 04

Sup. Brodnica ~~Wrocław~~

Rypin

17

Spadniemstwa Maria

Lama nauczytela z Dobrynia, przyjeżdża
i kwatruje u Gendosielu. Przebywa
u „Watech” w jednej celi z Fr. Gendosielu.
Wypierzoa do Potulic (była w szarym cięciu).

APAK, T.: F. Gendosielu X-97

AKP / VII 1994)

SPODNIEWSKA MARIA

Brodnica
AK 18

Członkini Flaków AK w Dobryniu, podobnie jak jej mąż Jacek. Oboje znani byli Mieczystawie Wróblewskiej (AK) ps. "Ciocia Micia".

Obojga ~~osoby~~ małżonków aresztowano. J. Spodniński został zamordowany przez Niemców, natomiast żona Maria ~~zmarła~~ po wyzwoleniu i w kilka lat po tym zmarła.

T.: Wróblewska Mieczystawa, Insp. Brodnica, k.I, 1/3.

MG 1994

19

SPODNIEWSKA MARIA ps. "Teresa", "Halszka" AK
Brodnica

Aresztowana w okresie VII-VIII 1944r. wraz z mężem Tadeuszem ps. "Zbigniew". Uwięziona w obozie koncentracyjnym w Potulicach, który przeżyła. Jej dziećmi Wojciechem i Adamem zaopiekowała się w tym czasie Helena Zołobińska ps. "Halszka" z Golubia chroniąc je przed wywiezieniem do Niemiec w celach germanizacyjnych.

T.: Zołobińska Helena, Insp. Brodnica, K-333, I,
1/2, 5, 6.

MGr'94

Spodniczne Nominacje
z d. Doranowskiej

Brodulce
202-111

20

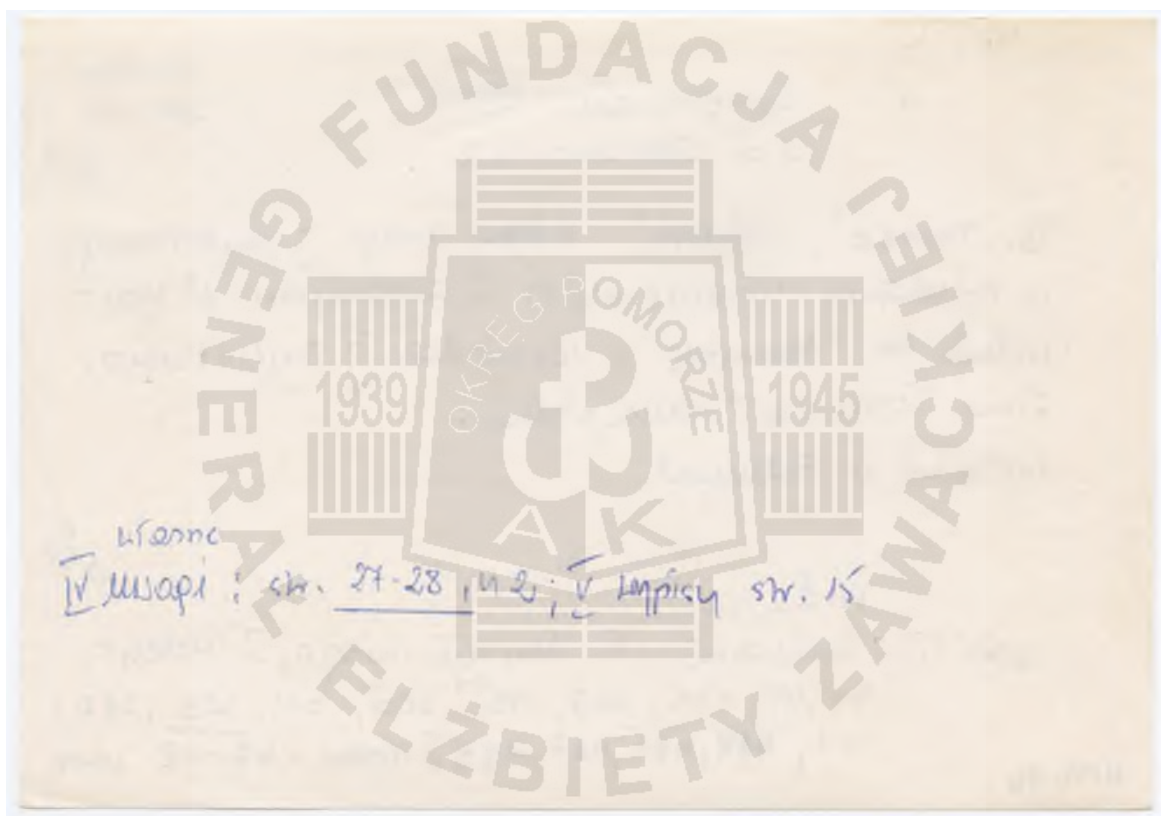
Ps. "Teresa", "Bystro", Krotke Konsp. J. Chylniskiego
u miastu i podmiestach u Dobrym u. Kos-
cielne 16. Krotke i Ipermetu J. Chylniskiego.
Zone Tadusne, neun, cielne.
hirzone u Potulicah.

n. 1.

202 T. i Spicwane s. Smyniskiego, I Releje,
s. 115, 135, 169, 295, 305, 311, 323, 327,
331, 484, 485, 487, 489. J. Moku s. 67-68 verre

HMH-96

verbe

Brodniče
212-1A

21

Spodumínske Monia

i kmeť

Epornialne (súte s'ebou v. 19 AK. Pon. Jorele
Chylinského. Utrajnyčera Epornori z ornodhelu
u Brodnicy, Kzbrzežnic, Gredupochu i Syd-
gosticy. Czynne u aliczej pomyay jelicou, Inpinom
obovob konc. i modinomu osob zamandovany d.
Anritovane z utajem u krcu IPUN. mer Dydgošini gste-
pa. Po smirci myte slunovane do oboru u Potulicich.

rob.: Krejčinskí, Suvypriski, Džakallovic' 702

MM-96

"Zmali'...", Pragepd Hist. 1980/2.4, s. 777,
789

Spodnieuska Maria, Teresa "Bystra"
żona Tadeusza Spodnieuskiego

Rypin ... 22

5-2 wraz z mężem aresztowana, jener
gestapo u Bydgoszcz

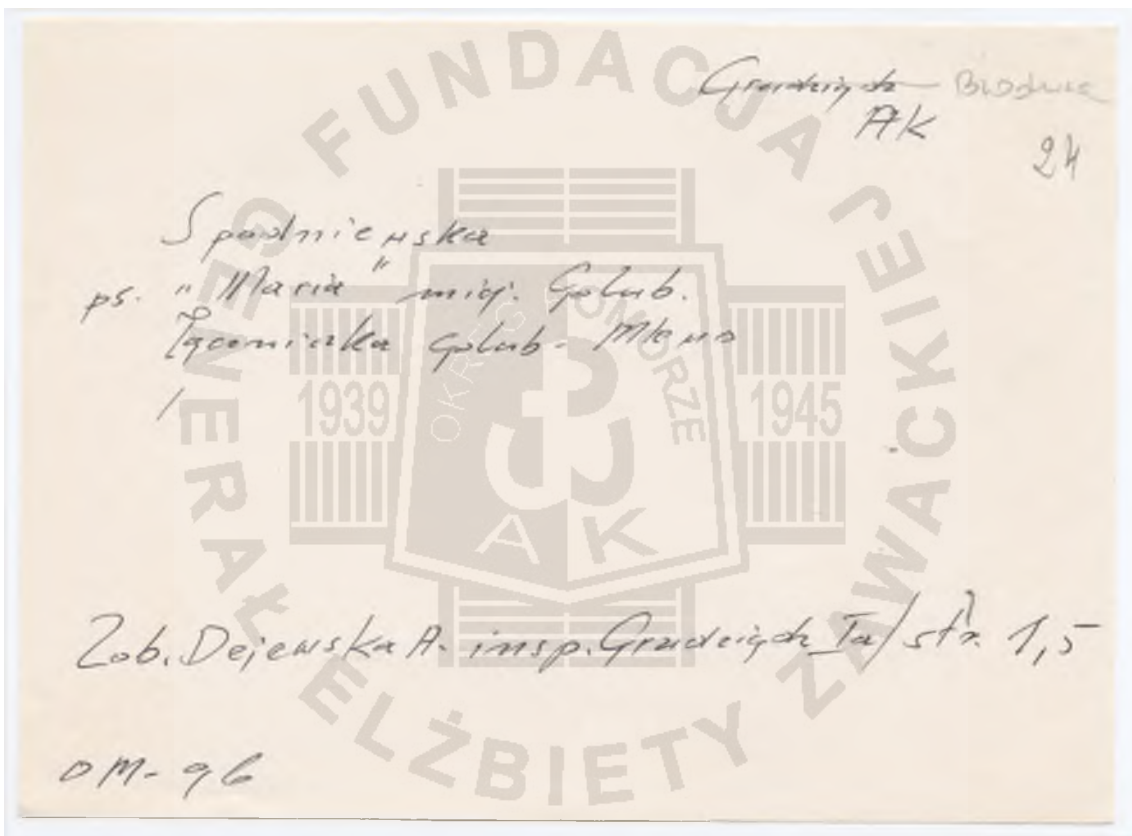
5-3 promowała zastępowego kwatera dla
ppłk. Józefa Obylubińskiego

zr. pol. Stanisława Suszyńskiego o Tadeuszu
Spodnieuskim M-371 1984

Lypin
AK
23

Spodnicowska Maria ps. "Teresa"
stata knatowa "Hicbra", Dobryn²⁴ / B. v.
ul. Kijowa 16.
Kuwiska Usadrona w oborci "Potulicark".

rob. S. Susynidzi "Wakar istniemy AK" - 179.

SPODNIEWSKA
ps. "PALMA"

DOBRYN
AK

25

Łob. t. J. Jagielskiej - Nowak, Ko

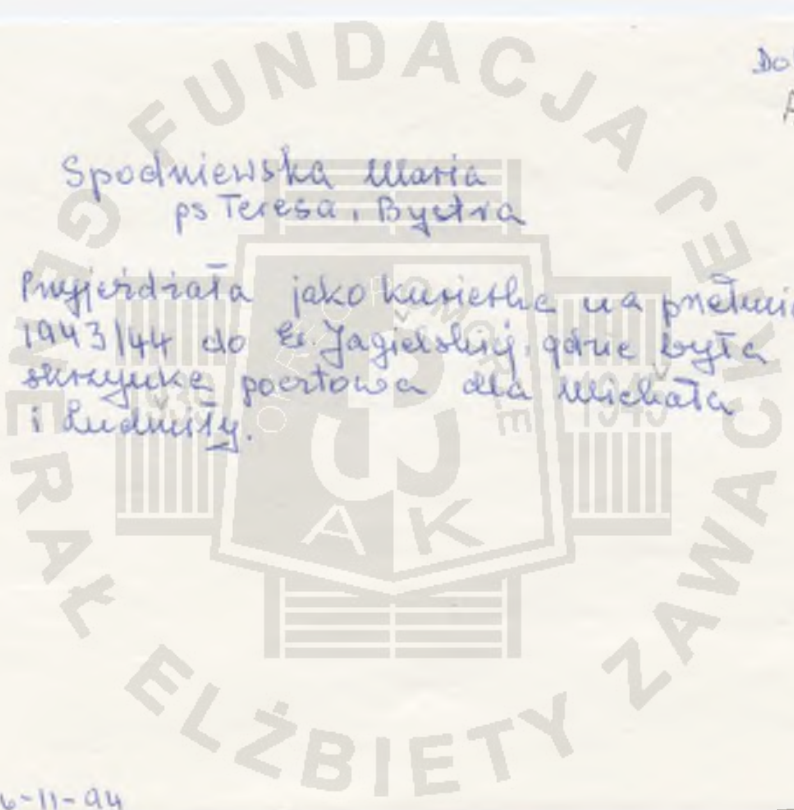
8/11/94

Dobny
AK 26

Spodniewska Maria
ps Teresa, Bystra

Przejrzana jako kurierka na przełomie
1943/44 do k. Jagielloń, gdzie była
służącą pocztową dla Michala
i Ludwika.

EW
94 16-11-94

DOBRYNIA
AK
D7

Spodniewska Maria ps. Bystra, Teresa
B. Chrzanowski w strukturze organizacyjnej ZWZ-AK
w książce Armia Krajowa na Pomorzu mylnie podał nazwi-
sko jako Sypniewska. Bystra była kurierką z Dobrzynia.
Bardzo dzielna i odważna, jeździła do Torunia do miesz-
kania Ewy Jagielskiej Toruń-Podgórze, ul. Złota 3 oraz do
innych miejscowości. Była bardzo sprytna. Aresztowana
nie zdradziła nikogo.

209
45

Leicester

19-2-95

Brodnice
AK 28

Spodnieńska Maria

Przybywała z Dobrynia do Brod-
nicy 1936. Jej mąż aresztowany,
skatowany, zmatł na wale
inf. rel. Gendarski Franciszek
K-97, s. 2

K.G.

✓
Spadniewska Maria

BKŻ z Kieczami

ps. "Bystra"

KO
AK

Rypin 29

206. Sadowski Józef,
Mówi nr 31806,
H-wa 1888, s. 184, par. 93

2

Brodnice

Ż.W.Ż. - FK
OKR.
Pomorze

Spodniewka Maria
pe. „Teresa” „Bystra”

30

Łączniczka i kucharz mjr. Chylińskiego -
członek sztabu OKR. Pomorskiego

Lob. „Bogdan Chrzanowski” „Polska Podziemna”
Andrzej Gębiorowski } na Pomorzu w b. 1939-45
Krzysztof Steyer

str 546

M.H. 2006r. Włocł. „Oskar” Polnord Gd. 2005r.